

Національний архівний фонд та доступ до архівів репресованих органів комуністичного тоталітарного режиму 1917 – 1991 рр. :

анотований бібліографічний список

2019. – Вип. 3. – 5 с.

<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>

1. Антоненко П. Архіви й історичну пам'ять — знову під замок? / Петро Антоненко // Слово Просвіти. — 2019. — 10-16 січ. (№ 2). — С. 10. *Подано критичний аналіз новацій щодо користування архівами, введених Міністерством юстиції влітку 2018 року.* Текст: <http://slovoprosvity.org/2019/01/10/arhivy-j-istorychnu-pamyat-znovu-pid-zamok/>

2. Борисенко В. Усні свідчення киян про геноцид 1932 - 1933 років: "Найбільше вмирали діти" / Валентина Борисенко // Нар. творчість та етнографія. — 2018. — № 5. — С. 17-27. *Розкрито дії радянської влади щодо українського населення під час найбільшого злочину проти людства – Голодомору 1932 - 1933 років в Україні. Насильницьке винищування голодною смертю було скероване переважно на українське село, де тоді проживало понад 90 % українців. Надзвичайно багато постраждало дітей, про що свідчать архівні документи та джерела усної історії.*

3. В'ятрович В. Голова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович: Головний урок ОУН: боротьба за свободу має бути безкомпромісною / Володимир В'ятрович ; беседувала Наталка Позняк-Хоменко // Уряд. кур'єр. — 2019. — 8 лют. (№ 26). — С. 1, 5. *З нагоди 90-річчя створення Організації українських націоналістів (ОУН) подано фрагменти інтерв'ю з головою Українського інституту національної пам'яті, кандидатом історичних наук Володимиром В'ятровичем про роль ОУН в історії України. В. В'ятрович розповів про те, чому саме ОУН у ХХ столітті*

чи не найбільше була демонізована та обросла міфами як з боку радянської пропаганди, так і з боку польських "кресов'яків", а також, чому ці міфи й досі продовжують активно підживлюватися як у Росії, так і в Польщі. Він також акцентував увагу на одній з найдраматичніших сторінок історії ОУН – розколі на "бандерівців" і "мельниківців", який стався в організації після вбивства у 1938 році одного з засновників і першого керівника ОУН Євгена Коновальця агентом НКВД Павлом Судоплатовим. Зазначено, що після розкриття архівів СБУ багато відомих фактів постають зовсім в іншому світлі. В. В'ятрович висловив свою думку стосовно свідчень про те, що до роздмухування українсько-польського протистояння на Волині в 1943-му багато в чому докладали руку агенти НКВД, а також, що, можливо, розкол в ОУН теж був інспірований радянськими спецслужбами. Вказано, що хоча звикли говорити про ОУН, маючи на увазі Західну Україну, той же "молодогвардійський міф" дає зрозуміти, що структури ОУН діяли навіть на Донбасі. В. В'ятрович розповів, яким був вплив організації на підрадянську Україну. Голова Українського інституту національної пам'яті окреслив потужний просвітницький рух ОУН, наголосив на уроках, яких нас вчить історія ОУН.

Текст: <http://www.memory.gov.ua/news/golovnij-urok-oun-borotba-za-svobodu-mae-buti-bezkompromisnoyu>

4. Віденський архів гетьманського роду Розумовських. — Київ : Б. в., 2018. — Т. 1. — 261, [2] с. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б358630-1.** Розглянуто документи 1757 – 1799 рр., які на сьогодні зберігаються у Відні у приватному архіві прямих нащадків останнього гетьмана Козацької України Кирила Розумовського. Опубліковано службову документацію К. Розумовського (гетьманські універсали, імператорські грамоти, виписки із законодавчих актів), родинне листування (листи Кирила Розумовського до сина Андрія) та інструкцію управителю маєтностей Розумовських в Україні. Наведено коментарі, ілюстрації та генеалогічний розпис Розумовських середини XVIII – початку XXI ст.

5. Семешин Е. Репресії у середніх і вищих навчальних закладах в другій половині 1930-х рр. (за матеріалами державного архіву Сумської області) / Е. Семешин // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : зб. наук. ст. : у 2 ч. / КЗ Сум. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти (Суми, Україна) [та ін.] ; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. — Суми : Цьома С. П., 2018. — Ч. 1. — С. 316-319. *Шифр зберігання в Бібліотеці: А794445-1. Досліджено репресивну політику радянської влади у середніх та вищих навчальних закладах у другій половині 1930-х рр. Автор вказує, що репресії були результатом не лише опозиційних настроїв інтелігенції, але й розмови про катастрофічне становище на селі, голодомор і кризу колгоспного ладу.*

6. Степовик Д. Син церкви / Дмитро Степовик // Літ. Україна. — 2019. — 19 січ. (№ 1/2). — С. 13. *Мова йде про книжку, присвячену Йосипу Сліпому – пастирю Української греко-католицької церкви, яку він очолював упродовж сорока років – 1944 – 1984 рр. Її автор – Василь Фольварочний. У книзі описано життєвий шлях людини драматичної долі, особи, про яку можна сказати, що вона походить з часів Відродження або епохи Бароко. Відображено найважливіші моменти життя великої людини; використано архівні матеріали, тексти листів, промов, проповідей самого владика та інших священників і мирян УГКЦ, документи Ватикану. Особливої уваги заслуговують цитовані автором документи з архівів КДБ з грифом "цілком таємно".*

7. Тинченко Я. Архіви як ідеологічна зброя Росії : чим має відповісти Київ на російські проекти на кшталт "Подвиг народа" / Ярослав Тинченко // Укр. тиждень. — 2019. — № 4. — С. 56-57. *Піднято тему необхідності оцифрування та розміщення у відкритому доступі історичних документів, що стосуються української історії останніх століть. За приклад взято російські інтернет-проекти "Подвиг народа" та "Памяти героев Великой войны 1914 - 1918", які можна віднести до ідеологічної зброї РФ. Бо за їх допомогою можна отримати легкий доступ до інформації про зв'язку*

дідів-прадідів, документів про перебіг бойових дій тощо. Пошукова система в них максимально спрощена і дозволяє без спеціальних навичок знайти будь яку інформацію про предків – учасників обох воєн. Документи, розміщені на цих сайтах, стосуються всіх мешканців Російської імперії та Радянського Союзу, зокрема України. Україні належить також створити такий ресурс, на якому б містилась генеалогічна інформація, що викликала б гордість за своїх предків. У 2012-му році автор опублікував статтю-концепцію такого проекту з назвою "Козацька Україна". Завдяки центральному та регіональним архівам на ньому можна було б зібрати до п'яти мільйонів записів про наших пращурів. Автор дорікає Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності та особисто В'ячеславу Кириленко про неналежну підтримку цього проекту. Текст: <https://tyzhden.ua/Culture/225785>

8. Шпак В. "Фашистські" одкровення із "тюрподу" / Віктор Шпак
// Уряд. кур'єр. — 2019. — 16 лют. (№ 32). — С. 6. На основі даних архівів, висвітлено події 85-річної давнини – справу студентів-націоналістів у Полтаві, яких називали "контрреволюційне з українськими націонал-фашистськими тенденціями угруповання студентів полтавських вишів", розпочату 5 грудня 1933 року і завершену 24 лютого 1934-го. Її фігурантами стали 14 осіб, більшість з яких навесні працювала у збезлюднених селах на посівній. Там студенти на власні очі побачили, що "голодною смертю охоплено дві треті всього селянства". Матеріали кримінальної справи зберегли суть розмов звинувачених між собою, в яких вони називали "Леніна дегенератом і бракоцефалом", а перемогу Сталіна в боротьбі за владу пояснювали тим, що він "жорстокий і некультурний". ... Голодомор студенти з Полтави називали "дезінфекцією", спеціально влаштованою більшовиками для винищення потенційно небезпечних для тоталітарного режиму свободолюбних українців. Також наголошено, що підготовкою до масштабного Голодомору 1932—1933 років стали гучні суди над українською інтелігенцією й військовими. Найвідоміші з цих процесів — розправа над міфічною "Спілкою визволення України" та «"змовниками" у справі "Весна", після якої, за старою

імперською традицією, вцілілих командирів-українців відправили служити якнайдалі від рідної землі. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ya-ukrayinec-ne-rosiyanin/>

9. Шуткевич О. ”Як історичні періоди впливали на висвітлення постаті ...” / Олеся Шуткевич // День. — 2019. — 6 берез. (№ 41). — С. 2. *Подано інформацію, що Державний архів у Вінницькій області представив виставку документів та фотоматеріалів до Дня народження Великого Кобзаря.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayiny/yak-istorychni-periody-vplyvaly-na-vysvitlennya-postati>

Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Відповідальний за випуск: Зайченко Н.Я.

12.03.2019